

För tio år sedan började Hawkey Franzén tonsätta Stig Dagermans dagsedlar och dikter. Hos artister som Bob Dylan och Evert Taube lyfts poesi av en fin tonsättning. Jag tycker att Hawkey med sina Dagerman-tolkningar har lyckats med det. Hawkey har utvecklat sin musikalitet inom flera genrer men i stämning och ton har han mest lutat åt blues. Han gjorde sig ett namn redan i början av 60-talet som gitarrist och sångare i experimentella Lea Riders Group vilka toppade indielistor och spelades flitigt på studentradiostationer. Lea Riders Group blev populära över hela Sverige men också omtalade utomlands som ”rå, skitig och äkta r&b-grupp”. Deras influenser var främst Chicago-blues som Willie Dixon, John Lee Hooker och Muddy Waters. När de började jaga hits kom de även att influeras av Beatles och Rolling Stones. Lea Riders Group fick kontrakt med Philips och blev ett singelband, den första lp-skivan Lea Riders Group släpptes, först långt efter att bandet splittrats, så sent som 1989 (på CD som The Forgotten Generation 1998) på GarageLandRecords. Lea Riders Groups sista singel ingick i soundtracket till Stefans Jarls och Jan Lindkvists klassiska dokumentärfilm ”Dom kallar oss mods”. Under bandets sista vecka var Jojje Wadenius gitarrist och kom sedan att tillsammans med medlemmarna bilda välkända bandet Made in Sweden. Hawkey å andra sidan gick åt sitt håll och bildade Jason´s Fleece tillsammans med Sam Ellison, Björn J:son Lindh och Red Mitchell. Andra musiker som figurerade i Jason´s Fleece var Janne ”Loffe” Carlsson, Göran Lagerberg och Jojje Wadenius. De jobbade ”beatleskt”, mer eller mindre bodde i studion på Europa Film. Synthar och samplingsteknik existerade inte och varje ljud tillverkades för hand med fantasi och audiolog teknik. Jason´s Fleece släppte endast en skiva och höll ihop under ett år, 1970-71, men deras inflytande blev stort. En annan som har hyllat Jason´s Fleece är Mikael Wiehe. Tillsammans med J:son Lindh inledde Franzén ett intensivt samarbete på de fyra kultförklarade soloskivor vilka Hawkey släppte under åren 1969-72. Skivor som idag ger eko i musik av bland andra Wiehe och Jakob Hellman. Exempelvis Mats Öberg som gästar denna skiva lär kunna spela allt på Hawkeys Visa från och till. Nyligen släppte Bo Sundström från Bo Kaspers Orkester Hawkeys Dylan-tolkning Fanns inte du (If Not For You).

Hawkey arbetade under 60-talet även som låtskrivare åt bland andra Björn Skifs & Slamcreepers och på 70-talet studiomusiker åt artister som Fred Åkerström och Monica Törnell och. Några av de låtar och ljudorgier som Hawkey och hans musiker (J:son Lindh, Kenny Håkansson, Sture Nordin och Basse Wickman m fl) skapade på 60- och 70-talet finns på cd:n Många Varv Kring Solen från 1996. En återutgivning av Jason´s Fleece lär vara på gång.

I och med den legendariska uppsättningen av Hår 1968 på Skalateatern i Stockholm (för övrigt den första europeiska uppsättningen av hippiemusikalen Hair) inledde Hawkey en skådespelar- och musikkarriär. Han fortsatte att arbeta som skådespelare och kompositör inom Riksteatern, Stadsteatern och Dramaten. Hawkey leder idag egna friteatergruppen Teater Antagligen.

Som Hawkey konstaterat är dagsedlarnas enkla versmått extra lämpliga för tonsättning. Dagerman skrev dagsedlarna för dagstidningen Arbetaren, i början under signaturen Qroll. Ett av hans populäraste grepp var att kontrastera det neutrala Sverige med kriget utanför gränserna. När man lyssnar på Hawkeys tonsättningar av Flykten valde oss och Ge oss ett annat namn kan man nästan frammana Dagerman i kretsen av en flyktfamilj. Dagerman var bara 20 år när han skrev de första dagsedlarna. I dikterna avspeglas lågorna från den brand som rasade i världen. Till de döda frivilliga i Spanien återkom han ständigt. Han skildrade skotten från Francos arkebuseringsplutoner. Samtidigt protesterade Dagerman mot hjälteskapet och handlingsromantiken som följer med krig och som kan bli grogrund åt

våldsideoologier. Dikten var för Dagerman blodigt allvar, så långt ifrån en gentlemannasysselsättning för borgarklassen man kan komma. Dikten var att ta egna risker och känna ansvar för mänskligheten.

Det är extra roligt att Hawkey ger ut sina Dagermantolkningar på min bror Dag Häggqvists bolag Gazell. Det var vår pappa Arne Häggqvist som i rollen av lektor upptäckte Dagerman. Dagerman visade honom de första kapitlen av sin roman Ormen samt några dikter. Efter att ha snabbläst kapitlen gick pappa till Gösta Sjöberg (Birger Sjöbergs bror), förlagschef på Steinviks förlag, och de beslöt att omgående publicera Ormen. Frågan är om någon lektor tidigare eller senare har handlat så snabbt och konsekvent? Ormen sågades i SvD, DN och Expressen vilket inte hindrade succén då Ormen kom att hyllas av Dagermans lärofäder Karl Vennberg, Erik Lindegren och Artur Lundkvist. Pappa fick en bok med dediceringen ”med tack för den första kontakten”. När vi går igenom pappas flyttkartonger med manus och brev händer det att vi finner vykort eller brev från Dagerman, de flesta maskinskrivna och poststämplade i Tyskland. Av dessa framstår Dagerman som en ensam person. Pappa var av åsikten att Dagermans öde var predestinerat ”han var en obotligt pessimistisk och djupt olycklig människa”. En gång tog han med Dagerman till Nils Ferlin som också gästades av trubaduren Gunnar Turesson vilken framförde muntra visor på gitarr utan någon som helst uppmuntrande effekt på Dagerman.

Dagerman blev en odödlig författare. Han var vår första stora författare från denna period som tog inflytande av, och verkade i samma division som, samtida internationella författare: Språkkänslan var enkel och klar som hos Hemingway, liksom Orwell var Dagerman påverkad av anarkosyndikalismen, och i likhet med Kafka såg Dagerman makt som något ont som måste bekämpas - tidens sjuka var vanmaktkänslan i Kafkas Processen, med Camus delade Dagerman hela sin livsåskådning. Nyligen läste jag om novellen Lördagsresa och den var så genial att jag ville veta ”hur tänkte han här, hur gick han till väga, hur fick han till det?” Dagermans svårmod och existensångest tilltalar unga men liksom jag själv väntade Hawkey med att läsa honom.

- Jag hade länge haft en dörr på glänt mot poesi. Det var inget jag riktigt tänkt, känt och förstått men när jag läste Dagermans dagsedlar var det första jag tänkte ”fy fan, vad bra detta är”, berättar Hawkey en sommarkväll på Restaurang Tranan. I samband med att han upptäckte Dagerman började Hawkey även tonsätta andra tunga namn som Fröding, Karlfeldt, Snoilsky och Forssell. I framtiden får vi förhoppningsvis höra en I svenska poeters sällskap...

Dagermans dagsedlar är lika aktuella idag som 1945. I fråga om tema kommer dagsedlarna att vara aktuella så länge där pågår krig och flykt, så länge människan inte tycks gå mot något ljus. I Dagermans verk fanns skuld känslor, ångest, skräck och tystnad men i likhet med flera andra konstnärer som förknippas med mörker paradoxalt nog också ett enormt ljus och livsglädje. Kanske är det så, att de som verkligen har förstått vad sorg och ondska innebär även starkare än oss andra kan förstå ljus och liv. De måste det för att härda ut. Min favoritdikt av Dagerman är också min favoritlåt på denna skiva (jag tror den kan bli en klassiker) Nu slår en blomma ut: ”...kort är livet hos de ting som brinner. Snart slocknar vingar över mörka hus. Snart slocknar rosorna i nattens trädgård. Men aldrig slocknar längtan efter ljus.”

Cyril Hellman
författare och journalist